des selle kandidaadi astmega, mille järel aa. 1879–80 jätkas õpinguid Tübingeni ülikoolis. Aa. 1881–82 oli ta »Rigasche Zeitung'i« kaastööline, toimides samal ajal abijõuna Liivimaa rüütelkonna statistikabüroos, oli siis 1882—88 Riia linna majandusameti esimeseks notariks ja 1888–1920 Liivimaa maanõunikkude kolleegiumi agraar- ja maksunduseosakonna juhatajaks. Selle tegevusega rööbiti oli ta aa. 1890—1902 Riia linna statistika-ameti ja Riia börsikomitee statistikabüroo direktoriks, 1897. a. peale ka Liivimaa kubermangu statistikabüroo liikmeks ja aa. 1904–14 Riias asuva Balti polütehnikumi valitsusnõukogu liikmeks. 1922. a. peale on ta toiminud Latvia ev.-luteriusu kiriku ülemnõukogu saksa osakonna asjaajajaliikmena. Oma teaduslikkude teenete eest valiti T. a. 1899 Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi auliikmeks ja a. 1914 Greifswaldi ülikooli audoktoriks õigus- ja riigiteaduse alal. — T.-i sulest on ilmunud hulk statistilisi käsitlusi Riia kohta; neist on tähtsamad: Statistisches Jahrbuch d. Stadt Riga, I (Riia, 1891), II (*ibid.*, 1892), Das Armenwesen d. Stadt Riga (*ibid.*, 1895, ka vene keeles), Ergebnisse d. Rigaer Handelsstatistik, I (*ibid.*, 1893), II (*ibid.*, 1900), mis väärivad tähelepanu ka Liivimaa üldolude uurimisel. Tema teaduslikeks suursaavutusiks on Liivimaa agraarseadusandluse arengut käsitlev 2-köiteline teos »Die Agrargesetzgebung Livlands im 19. Jahrh.«, I (Berliin-Riia, 1899, ka vene k., 1900) II (Riia, 1911) ja Liivimaa rüütelkonna ning kubermangu üldist politilist ajalugu jälgiv uurimus »Die Livländische Ritterschaft in ihrem Verhältnis zum Zarismus u. russischen Nationalismus« I (Riia, 1925). Mõlemas uurimuses esineb autor käsiteldavate küsimuste põhjaliku tundjana, kes on kasutanud rikkalikult ka senini avaldamata ürikulist materjali. Kuid oma väiteis ja hinnanguis on T., eriti viimases teoses, ikka ja jälle enam rüütelkonna ja balti saksluse järjekindlaks apologeediks kui objektiivseks ajaloolaseks, mille tõttu on vaja tihti tema seisukohtadele suhtuda suure ettevaatusega. Balti saksluse seisukohalt Eesti uuemat maareformi arvustava brošüürina esineb T.-i »Die Agrarrevolution in Estland« (Berliin, 1923). Peale mainitud raamatute on T. avaldanud hulga ajaloolisi, statistilisi ja agraarpoleemilisi käsitlusi, mis ilmunud »Balt. Monatschrift'is«, »Balt. Wochenschrift'is«, Riia Aj. ja Muins. Seltsi »Mitteilungen'ites« (näit. Mitt. XXIII, a. 1924—26: »Die Livländer im ersten russ. Parlament«). Ka väärib tähelepanu T.-i poleemika A. Agthe' (vt.) vastu ajakirjas »Zeitschr. f. d. ges. Staatswissenschaft« (1910).

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

TOLGSDORF, Ertmann(us), vastureformatsiooni tegelane Liivimaal, sünd. a. 1550 Preisimaal, oli kanoonik Gutstadtis, sai jesuiitide-ordu vaimulikuks, tuli vastureformatsiooni ajal piisk. O. Schenking'i (vt.) kutsel Liivimaale, et siin rooma-katoliku usu taaslevitamisel tegev olla, ja oli preester Riias Maria-Magdaleena kloostris, mille ta a. 1582 üle andis jesuiitidele, Volmaris ja Võnnus. Jesuiitide teateil omandas ta lätlaste keskel laialise populaarsuse ja kirjutas vaimulikke käsiraamatuid läti keeles. Tema koostatud on tõenäoliselt lätikeelne katoliku katekismus, mis ilmus a. 1585, kuna tema teistest lätikeelseist teostest pole senini midagi saanud teatavaks. Eesti ajaloo suhtes omandas T. teatava tähenduse oma osavõtu kaudu Joh. Tecnon'i (vt.) toimepandud katoliku kirikuvisitatsioonist a. 1613 Liivimaal, mille otstarbeks oli katoliku kiriku seisundist teateid hankida, maal laiali asuvaid väheseid katoliku preestreid ergutada elavamale tegevusele, nende ja kiriku tulunduslikku seisundit kindlustada ja luteri kirikuõpetajaile antud Poola kuninglikkude käskkirjade täitmist evangeeliumi kuulutamise kitsendamise suhtes kontrollida, üldse tervet maad katoliku usule tagasi tuua. Visitatsioonil polnud teatavasti neid tagajärgi; politiline olukord muutus varssi Liivimaa Rootsi alla saamisega, kuna aga Poola kuninga võim segaste aegade mõjul oli ikkagi õige piiratud. Visitatsioonil on siiski olnud see tähendus, et tema kestes tehti kindlaks ja protokolliti mõned asjaolud, mis maa seisundile heidavad teatavat valgust. Eesti kogudustest käisid visitaatorid Karulas, Antslas, Urvastes, Kambjas, Sangastes, Ahjas (Võnnus), Puhjas, Rannus, Tartus, Põlvas, Vastseliinas, Rõuges, Helmes, Paistus, Tarvastus, Suure-Jaanis, Viljandis, Pärnus, Saardes, Karksis, Põltsamaal. — T.-i töist on mainitav *Historia monasterii virginum ordinis S. Benedicti Rigae* (Ingolstadt, 1615, trükki toimetatud K. Velter'i poolt, kellelt sealsamas a. 1614 ilmus selle töö saksakeelne tõlge). T. suri 4. X 1620 Võnnus.

Recke-Napiersky IV; Ulmann, Mitt. 57., a. 1901, lk. 516—41 (E. Gross); N. Nord. Misc. XI—XII (1795), lk. 482—88; Protocoll d. Cathol. Kirchenvisitation in Livland v. J. 1613 (Bunge, Archiv III, 1857, lk. 18–72); E. T.'s Geschichte d. Marien-Magdalenen-Jungfernklosters (Bunge, Archiv V, 1847, lk. 73—95); Э. А. Вольтеръ, Латышскій катехизисъ 1585 года (Сборникъ отдѣл. русск. языка и словесн. Имп. Акад. Наукъ XCIV, nr. 2, a. 1916, ka eriraamatuna Peterburis a. 1915). *J. K.*

TOLL, Ebbe Ludwig v., Ääsmäe era-